

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Sectio Prima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

SPECVLI
VANITATIS
ECCLESIASTAE
CAPVT OCTAVVM.

SECTIO PRIMA.

ECCLESIASTES.

VERSUS I. Sapiencia hominis lucet in vultu eius,
& potentissimus faciem illius commutabit.

METRICA PARAPHRASIS.

*V*t Sol auricomum iubar
Cum lotum pelago extulit,
Vernant prata decentius,
Ridet caltha venustius,
Candent lilia pulchrius,
Et flammæ acuumt rosæ;
Sic dum lux sapientie
Arcem pectoris occupat,
Ipso Sole serenius
Adflat luminibus decus.
O quàm fidereum iubar
Vultu ridet amabili!
Dum frons spirat eburnea
Mentis compositæ iadolem;

Yyy

Dum

SPECVLI VANITATIS

Dum blandis Hyperionis
 Almae lampadis emula
 Absistunt oculis faces ;
 Dum Mauorte potentius
 Robur, tergemina excubant
 Mansuetis Charites genis ;
 Dum vox nectare dulcior
 Stillat purpureis labris ;
 Dum sparsis Sophiae inclyta
 Circum tempora symbolis
 Auratis radiat comis
 Pulchrâ vultus in iride.
 O lux emula siderum,
 Virtutis rutilum iubar
 Blandis conspicuum genis !
 Quae sic turbida Castorum
 Mulcent aequora lampades ?
 Aut quassas Helice rates
 Optatâ irradiat face,
 Vt mystes Sophiae palâm
 Vultu composito nitet
 Pulchrâ lege decentiae ?
 Namque illum Superum parens
 Pulsâ nube supercill,
 Submotâ inuidiae face,
 Et pallore voracium
 Curarum, ac laceris comis,
 Vultu conspicuum altero,
 Leto sidere vestiet.
 Sic quondam ffacidum Duci
 Sine verticis hospiti
 Inter praelia fulminum

Digna-

Dignato alloquis Dei
 Cristatum radiis caput
 Exarsit geminâ face.
 Heu! quòd prava tuentibus
 Ignotum Sophie iubar
 (Vt quondam Isacidum gregi)
 Velo lumina fascinat!

PROSA EXEGESIS.

OVERE deploranda hominum cæcitas in ipsâ luce
 meridianâ caligantium! quibus incomperta est
 virtutis ac sapientiæ maiestas ac dignitas, quæ, ut ait Ci-
 cero, lucet in tenebris, splendetque per se semper, nec Cicero pro
Sextio.
 alienis unquam fordibus obsolescit. Sed nimirum cum
 hic splendor in animo delitescens, sub eorum non cadat
 adspectum, qui externâ specie ac mendaci fuce cuncta
 metiuntur; nihil sit in terris virtute despicabilius, nisi Deus vir-
tutis splen-
dorem non-
numquam
exterioris
ostendit.
 Deus aliquem subinde lucis illius internæ radium in
 vultu atque oculis emicare permittat. In quo diuina
 bonitas imprimis elucet: quæ ut rem nobis non tantum
 fructuosam, sed etiam honorificam commendat, infir-
 mitati nostræ sese attemperans, non animum tantum
 veritatis luce conuincit, sed etiam corporis oculos exter-
 no splendore præstringit. Sic olim ut Æneam Didoni
 amabilem Venus mater efficeret, diuinum quiddam
 eius vultui adieciisse perhibetur.

*Restitit Æneas, claraque in luce refulsit,
 Os humerosque Deo similis: namque ipsa decoram
 Casariam nato genitrix, lumenque iuuenta
 Purpureum, & latos oculis afflarat honores.*

Virgil. li. 1.
 Æneid.

O si nobis animum viri boni liceret inspicere! (in- Seneca E-
pist. 115.
 quit Seneca, cuius hæc verba latius visum est attexere) ô
 quàm

*Virtutis
imago.*

quàm pulchram faciem, quàm sanctam, quàm ex mag-
nifico placidoque fulgentem videremus! Hinc iustitiã,
illinc fortitudine, hinc temperantiã prudentiaque luccen-
tibus, tum providentia, tum elegantia, & ex istis magna-
nimitas eminentissima, quantum, Dij boni, decoris illi,
quantum ponderis grauitatisque adderent? Nemo illum
amabilem, qui non simul venerabilem diceret. Si quis
viderit hanc sapientiã faciem, altiorem fulgentioremque
quàm cerni inter humana consuevit, oculis miti qui-
dem, sed viuido igne flagrantibus; nõnne velut Numi-
nis occurfu obstupefactus resistat, vocemque hanc Vir-
gilij verens & attonitus emittat:

*Virgil. lib. 1.
Aeneid.*

*O quam te memorem virgo? namque haud tibi vultus
Mortalis; nec vox hominem sonat. —*

Sis felix, nostrumque leues quacumque laborem.

Aderit, leuabitque, si colere eam voluerimus. Colitur
autem non taurorum opimis corporibus contrucidatis,
nec auro argentoque suspenso, sed piã rectaque volun-
tate. Hanc si nobis videre contingeret, mirabiles in ani-
mis nostris amoris sui flammam excitaret.

*Virtus sapẽ
etiam exte-
rius splen-
det.*

Quamuis autem multa sint, quæ liberum huius ad-
spectum prohibeant, si quis tamen aciem mentis inten-
derit, poterit perspicere virtutem etiam obrutam corpo-
re, etiam nube paupertatis interpositã, etiam humilitate
atque infamiã obiacentibus. Voluit nimirum Deus, ne
iusta ab hominibus eius ignoratio possit obtendi, non-
numquam illustres quosdam virtutis ac sanctitatis ra-
dios in vultu piorum iustorumque elucescere. Nõnne
S. Ignatium Parentem nostrum legimus, cum aliã sæ-
pè, tum Barcinone in ipsã concionis frequentiã, vultu ad
stuporem splendido fuisse conspicuum? Nõnne D. Fran-
ciscus cum cælitibus colloquia miscere deprehensus est
cæle-

*Maffæus
lib. 3. Vitæ,
c. 14.*

cælesti luce circumfusus? Nōne idem ille de rebus diuinis in triclinio verba faciens, tanto ardoris incendio triclinium illustrauit, vt ad restinguendam flammam, concursu facto, in domum irruerint Affisiates? Quid B. Ægidium commemorem, magno Magistro non indignum discipulum? qui cū nocte quadam Perusij de rebus cælestibus verba faceret, tantum radiorum eiacularatus est, vt Luna, quæ tum fortè plena erat, tanto splendore inferior esse videretur. Prorsus vt in hoc paupere ac sapiente, qui diuinitus potius hauserat sapientiam, quàm humano studio acquisierat, vaticinium illud Danielis impletum videretur: *Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stelle in perpetuas aeternitates.* Sed parum dixisti, Propheta: hæc enim astra quæ commemoras, mundi huius perituri censentur decora, & ipsa vel peritura, vel certè maioris alicuius splendoris metamorphosi reformanda. Nobilior est iustorum splendor: quidquid mortale est, aspernatur, cum solâ indigerum maiestate in contentionem venire desiderat. Itaq; magis aridet elogium illud, quo beatissimum Stephanum exornat D. Lucas: *Intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tamquam faciem Angeli.* Quâ similitudine quid aliud nobis significat, quàm augustam quamdam planeq; cælestem in vultu maiestatem, qualis nimirum cælestis hierarchie principes decere posset? Deus bone! vnde rätus hic splendor in corpore, nisi ab eximii animi dotibus? Nam, vt rectè notauit Hilarius Arelatensis, abundantia cordis transierat in decus corporis, & in faciei pulchritudinem candor splendorq; animi redundabat, ac abscondita pectoris ornamenta speculum frontis irradiabāt, atq; cū haberet in se Spiritū sanctū, os præ se gestabat angelicū.

Bofius de Signis Eccles. lib. 15. cap. 5.

Idem ibid.

Iusti inftar astrorum splendent.

Dan. 12. 3.

Act. 6. 13. Iusti cælestes quiddam in vultu spirant.

Hilar. Hæmil. de sancto Steph.

Hæc cum tanta tamque magnifica de Stephano iam
 cælestis triumphis gloriæque candidato deprædicentur,
 nihil iam miror, quod de beatissimâ Virgine Deiparâ,
 sanctitatis omnis ac iustitiæ sacrario, commemorat
 Arcopagita, tantam vultus eius maiestatem sibi visam
 fuisse, vt nisi Catholicâ fide edoctus esset vnicum rerum
 omnium moderatorem Deum agnoscere, hanc veram
 Deam fuerit pronuntiaturus.

Vide Petr.
 Halloix in
 Vitâ Arcopag.
 pag. c. 6.

Quod autem veræ sapientiæ, id est, virtuti ac sancti-
 tati vniuersim adscribit Ecclesiastes, id certis nonnum-
 quam virtutibus communicatum accepimus. Sic enim
 B. Zosimus Mariam Ægyptiacam propter eximiam
 vitæ præteritæ pœnitudinem in aère sublimem vidit
 tamquam Angelum (vt ipse ait) in corpore, cui totus
 comparari indignus erat mundus. Sic Agnes, candidis-
 simum illud castitatis lilium, ne à Præfecti filio, libidi-
 num facibus incenso, defloraretur, castitatis suæ radiis
 procum impudicissimum primò perculit, ac vim dein-
 de stuprumque meditantem exanimauit. Quin & ope-
 ribus misericordiæ, iam olim apud Prophetam non ab-
 similis à Deo splendoris prærogatiua promittitur.

Zosimus in
 Vitâ Mariæ
 Ægypt.
 Pœnitentiæ
 splendor.
 Ambrosius
 lib. 1. de
 Virginib.
 Castitatis
 maiestas.

Misericor-
 diæ gloria.

Isa. 58, 7.

*Frangere, inquit, esurienti panem tuum, & egenos vagosque
 induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & car-
 nem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen
 tuum, & sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam
 iustitia tua, & gloria Domini colliget te.*

Sed quæret aliquis: Vnde hæc virtutis veræque sa-
 pientiæ candidatis maiestas? vnde tam illustris meta-
 morphosis? vnde, obsecro, nisi à perenni fonte lumi-
 nis? quod his verbis innuit Ecclesiastes: *Et potentissi-
 mus faciem eius commutabit.* Nam quò propius quis ad
 æternum illum sapientiæ iustitiæque Solem familiari

Virtutis
 splendor à
 Deo citius
 imitatione
 procedit.

consuetudine aut imitatione virtutum accesserit, eò semper diuinæ luci deprehendetur similior, & ab humanæ facis contagione remotior. Suspexit hoc olim in Duce suo populus Israëliticus: qui cum balbus ante ac blæsus vix auctoritatem suam apud populum illum recalcitrantem sustentaret, postquam in monte Oreb Dei consortio familiariter vsus est, tam illustrem vultu maiestatem induit, & tam inusitados lucis radios eui-
brauit, vt deinceps tamquam hominem caelestem, aut mortalem aliquem in terris Deum reueriti sint. Nec id mirum sanè cuiquam videri debet. Si enim Luna, quò propius Solem adspicit, eò maiores & acriores ab eo lucis suæ flammis mutuatur; omnino rationi consentaneum est, vt quò propius quis ad illud aternæ sapientiae iubar accesserit, eò propensio-rem in se Deum experiatur, vt paulatim magis ac magis possit in diuinæ claritatis transire consortium. Quæ cum ita sint, quid magis in votis esse potest mortali, quàm quod in minori ætate se vouisse scribit Ecclesiastes. *Optavi, inquit, Sap. 7. 7.*
Et datus est mihi sensus: Et inuocaui, Et venit in me spiritus sapientiae: Et preposui illam regnis Et sedibus, Et diuitias nihil esse duxi in comparatione illius: nec comparavi illi lapidem pretiosum, quoniam omne aurum in comparatione illius, arena est exigua, Et tamquam lutum aestimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem Et speciem dilexi illam, Et proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius. Hæc illi (vtinam & nobis!) summa votorum fuit. quam vt facilius consequeretur, subiunxit.